

Utarbeidet av
Kari Jensen og Anita Rasmussen Kronlund

Til
Dag Rune Omland
Seksjonsleder

Bruk av nød-bestemmelsen i brann- og eksplosjonsvernloven § 17 i forbindelse med utbrudd av covid-19

Det er stilt spørsmål om behov for regelendringer i brann- og eksplosjonsvernloven og tilhørende forskrifter som følge av covid-19 utbruddet.

Eksempelvis er det stilt spørsmål til om det skal gis dispensasjon fra opplærings- og kompetansekravene i brann- og eksplosjonsvernloven¹ § 9 tredje ledd og dimensjoneringsforskriften² kap.7 etter hvert som også brannmannskaper blir syke. Videre er det stilt spørsmål til om det skal gis dispensasjon fra kravene i samme forskrift kap. 5 om dimensjonering av beredskap, herunder fravikelse av kravene til fire (utrykningsleder og tre brannkonstabler) på vaktlaget jf. forskriften § 5-2.

DSB er enig i at brannberedskapen vil bli satt på prøve og at det kan bli vanskelig for det kommunale brann- og redningsvesen å opprettholde den alminnelige beredskapen ved utbrudd av covid-19 blant mannskapene.

Brann- og eksplosjonsvernloven § 17 ivaretar imidlertid slike forhold, og gir kommunene anledning til å fravike kvalifikasjonskravene i brann- og eksplosjonsvernloven § 9 tredje ledd i særskilte tilfeller:

Kommunen kan i særskilte tilfeller pålegge enhver myndig person bosatt i kommunen tjenesteplikt i brannvesenet dersom dette er nødvendig for å sikre at brannvesenet skal kunne gjennomføre oppgavene pålagt i denne loven. Departementet kan gi forskrifter om tjenesteplikt i brannvesenet.

Bestemmelsen er nærmere konkretisert i dimensjoneringsforskriften § 4-4 om utskrivning:

Kommunen har plikt til, når tilfredsstillende beredskap ikke kan oppnås på annen måte, å skrive ut personell til tjeneste i brannvesenet, jf. brann- og eksplosjonsvernloven § 17. Slik utskrivning skal gjøres for et begrenset tidsrom.

Utskrevet personell plikter å innrette seg etter de instruksjoner som fastsettes for å sikre tilfredsstillende løsning av brannvesenets lovpålagte oppgaver.

Pålegg om tjenesteplikt skal gi brann- og redningsvesenet den nødvendige bemanning til å løse sine oppgaver, og bidrar videre til at kravene om dimensjonering av vaktlag mv. kan opprettholdes. Bruken av nød-bestemmelsen innebærer at det ikke er behov for dispensasjon fra kvalifikasjonskravene.

¹ Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) 14. juni 2002 nr. 20

² Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen 26. juni 2002 nr. 729

Er dagens situasjon med utbrudd av covid-19 å anse som særskilte tilfeller

Brann- og eksplosjonsvernloven § 17 om *tjenesteplikt i brannvesenet* kommer til anvendelse når det foreligger *særlige tilfeller*. Spørsmålet er om dagens situasjon med utbrudd av covid-19 er å anse som særskilte tilfeller.

Historien viser at hjemmel for utskrivning av *enhver* til tjeneste i brannvesenet ikke er noe nytt³. Vi skal ikke lenger tilbake i tid enn 1987-loven (brannvernloven 5. juni 1987 nr. 26, opphevet ved ny lov av 2002, som for øvrig er gjeldende lov i dag) hvor hjemmelen for rekruttering i § 8 annet ledd lød som følger: *Rekruttering av personell til brannvesenet bør fortrinnsvis skje ved tilsetning eller verving. For øvrig kan brannsjefen – for å sikre at brannvesenet til enhver tid har tilstrekkelig personell – foreta utskrivning til tjeneste som befal eller mannskap i brannvesenet. Enhver person som er bosatt i kommunen kan pålegges slik tjenesteplikt.*

Forarbeidene til loven angir ingen konkrete eksempler på tilfeller som antas å kunne falle inn under nødbestemmelsen. DSB anser imidlertid at dagens situasjon med økende covid-19 utbrudd å oppfylle lovens krav om *særskilt tilfelle*. Oppdaterte tall fra Folkehelseinstituttet⁴ viser at det pr. søndag 22.03.2020 er rapportert totalt 2 132 korona-smittede i Norge fordelt på alle fylker. Det er dermed liten tvil om at dagens situasjon og en fortsatt eventuell økning i utbruddene kan medføre redusert brannberedskap i flere fylker og kommuner.

Det er kommunen v/brann- og redningsvesenet som selv vurderer behovet for utskrivning av ekstrapersonell i egen kommune.

Hvem kan utskrives?

Loven legger til grunn at enhver myndig person kan pålegges tjenesteplikt.

Ifølge forarbeidene (Ot.prpr.nr. 28 2001-2002side 63) fremgår det at *Brannvesenets faste personell forutsettes tilsatt gjennom ordinære tilsettingsprosedyrer. Bestemmelsen er ment å komme til anvendelse i situasjoner da brannvesenet grunnet personellmangel ikke tilfredsstillter kravene etter § 9. Ved en slik pålagt tjenesteplikt må det tas hensyn til at dette ikke vil svekke andre beredskapsorganisasjoner, f.eks. Sivilforsvaret eller industribedrifter som har krav til egenberedskap (industrivern) etter denne eller annen lovgivning. Ved pålagt tjenesteplikt inntre kommunens alminnelige arbeidsgiveransvar med de plikter dette innebærer bl.a. for opplæring, sikringstiltak m.m.*

DSB minner om at kommunen v/ brann- og redningsvesenet i sin vurdering av hvem som skal utskrives ikke svekker andre beredskapsorganisasjoner, eksempelvis helsepersonell eller andre personer med samfunnskritiske oppgaver. Det vises i denne forbindelse til listen over virksomheter med samfunnskritiske funksjoner.⁵

For øvrig vil kommunen være best tjent med brannmannskaper som ønsker å bidra. Motvillige personell som er negative til tjenesten er lite ønskelig. Det kan derfor være hensiktsmessig om brann- og redningsvesenet i først omgang anmoder frivillige personer til å melde seg. Det forutsettes at det er en del personer som har kompetanse fra Norges Brannskole, Forsvaret, Avinor eller andre, som ikke lenger er ansatt i brann- og redningsvesenet. Disse vil ha ervervet kompetanse som fortsatt bør kunne benyttes.

³ Kvalifikasjonskrav for personell i brannvesenet kom ved forskrifter av 5. juli 1977 (jf NOU 1982:32)

⁴ <https://www.fhi.no/nyheter/2020/status-koronasmitte-sondag-22.-mars-2020/>

⁵

https://www.regjeringen.no/contentassets/d510013361654fcabcb7e025f439eb19/personell_i_kritiske_samfunnsfunksjoner_19.03.2020.pdf

Når og hvordan skal utskriving foretas?

Spørsmålet er videre om brann- og redningsvesenet må vente til personellmangel oppstår *før* tjenesteplikt etter § 17 inntreffer, eller om brannvesenet som et ledd i beredskapen kan kalle inn tidligere. Etter vårt syn må brannvesenet i denne situasjonen kunne kalle inn til tjeneste før en konkret personellmangel oppstår. Dette for å være trygge på at brannvesenet har den beredskapen den til enhver tid trenger for å opprettholde driften i tråd med brann- og eksplosjonsvernloven § 9 første ledd, og for å sikre nødvendig opplæring.

Innkalling til tjenesteplikt vedtas gjennom pålegg og må følge reglene i forvaltningsloven om forhåndsvarsel, begrunnet vedtak og klagemulighet.

Med utskrevet personell etter loven § 17 er det svært viktig med oppdaterte innsatsplaner mv. som tar høyde for at mannskapene har begrenset kompetanse.

Kari Jensen og Anita Rasmussen Kronlund
juridisk utredningsleder

Bruk av nød-bestemmelsen i brann- og eksplosjonsvernloven § 17 for å opprettholde brannberedskapen i kommunen

Det er stilt spørsmål til om det skal gis dispensasjon fra hhv. kvalifikasjonskravene samt fra kravene til dimensjonering av beredskapen etter hvert som brannmannskaper blir borte og/eller syke.

Svar: En kommunene kan etter § 17 i brann- og eksplosjonsvernloven i særskilte tilfeller pålegge enhver myndig person bosatt i kommunen tjenesteplikt i brannvesenet dersom dette er nødvendig for å sikre at brannvesenet skal kunne gjennomføre oppgavene pålagt i denne loven. Bestemmelsen er nærmere konkretisert i dimensjoneringsforskriften § 4-4.

Ifølge forarbeidene er bestemmelsen ment å komme til anvendelse i situasjoner der brann- og redningsvesenet grunnet personellmangel ikke tilfredsstiller kravene etter § 9.

Pålegg om tjenesteplikt skal gi brann- og redningsvesenet den nødvendige bemanning til å løse sine oppgaver, og bidrar videre til at kravene om dimensjonering av vaktlag mv. kan opprettholdes. Bruken av nød-bestemmelsen innebærer at det ikke er behov for dispensasjon fra kvalifikasjonskravene.

Forarbeidene sier videre at den pålagte tjenesteplikten må forvaltes slik at denne ikke svekker andre beredskapsorganisasjoner, f.eks. Sivilforsvaret eller industribedrifter som har krav til egenberedskap (industrivern) etter denne eller annen lovgivning. Det vises i denne forbindelse til listen over virksomheter med samfunnskritiske funksjoner.

Ved pålagt tjenesteplikt inntre kommunens alminnelige arbeidsgiveransvar med de plikter dette innebærer bl.a. for opplæring, sikringstiltak m.m. Innkalling til tjenesteplikt vedtas gjennom pålegg og må følge reglene i forvaltningsloven om vedtak.